

Elisabet Stålbarm:

Företagandet i Skara har sökt egna vägar

Utan tillgång till vare sig vatten- eller järnvägar och med en tillbakalutad hållning gällande nya tiders påfund dröjde det innan industrialismen på allvar klappade på Skaras stadsportar. Att västra stambanan drogs på andra sidan Billingen, via Skövde och Falköping, gjorde inte Skaras utgångsläge ljusare.

Men på andra fronter skymtade framsynthet. Skara var till exempel först i landet med att ordna ett modernt reningsverk för kloakvatten och år 1896 anlades vatten- och elverk plus avloppsledning. En av de drivande var energiske läroverksrektorn Julius Juhlin. Redan år 1908 började Skaras Elverk hämta strömmen från Trollhätte kraftverk och taxorna lades på en attraktiv nivå för industrin. Inom stadens hank och stör fanns också ett gasverk.

1874 kom järnvägen, dock smalspårig variant, och Skara fick sina livlinor till omvärlden. Plus vice versa. Skaraborgs läns hushållningssällskap valde Skara och satte därmed fokus på Skaras placering mitt i det livsmedelsproducerande Skaraborg.

Bland de tidiga tillverkningsindustrierna i Skara fanns tegelbruket, bryggeriet, kakelfabriken, gjuteriet och skofabriken. Den sista femårsperioden på 1800-talet och 1900-talets första decennium kan klassas som inledningen på Skaras industrialisering. Sedan kom första världskriget och efter det utbreddes sig åter ett törnrosaliknande töcken över staden. Därefter blev det ”drag under galoscherna”, åtminstone på skofabriken som övertagits av driftige disponenten Johan Bryntesson.

Unge Erik Svensson (senare Järnåker - vagnmakarens pojke) trodde på sig själv, framtiden och Skara. Vi talar nu 30-tal och framåt. Och Skaras placering mitt i livsmedelssmeten gjorde sig allt mer gällande för sysselsättningen. Slakteriet, spannmålsfirmorna, ägghanteringen, hushållningssällskapets olika verksamheter. Som en följd av all livsmedelshantering växte distributionsföretag upp. Skara fick luft under vingarna. Årtiondena efter andra världskriget innebar livskraftiga och fler företag. Slakteriet blev Scan och bara växte - de svenska mammornas köttbullar kom från Skara. Liksom korv, sylta, skinka och annat matnyttigt.

Många hantverksfirmor som börjat i blygsam skala blommade allt mer. Här kan man se Grönlunds Plåt och Skarabergs Smidesverkstad (i vardagligt

Håkan Anderssons intresse för höns och ägg grundades tidigt. Han har ägnat hela sitt yrkesliv åt ägghantering. Inte minst genom det Skarabaserade och marknadsledande egna företaget Svenska Lantägg.

tal, Sme'n) som exempel.

Handeln gick bra. Även om etablerandet av varuhus fick en del att måla framtiden i svart. Många småbutiker försvann i takt med att den äldre bebyggelsen revs. Sedan kom de stora etableringarna vid stadens infarter. En utveckling som drevs till sin spets med Köpstadens etablering vid Sommarland i början av 1990-talet. En saga med snabbt och olyckligt slut.

En satsning som lyckats desto bättre är företaget Julia. År 1985 flyttade det som då var ett litet postorderföretag från Larv till Vilankorsningen i Skara. 2010 var Julia ett av Skaras dominerande företag.

Skara har också sett nya branscher födas och utvecklas. Att det går att sälja toner har bevisats inte minst av Bert Karlsson genom företaget Mariann. En askungesaga med oborstad landsbygdsföretagare som annorlunda entreprenör. Andra framgångsrika musikmakare är Torgny Söderberg och Lars "Dille" Die-dricson. Nya förmågor inom musikmediabranschen fostras genom utbildningar på Music Factory.

Turism, eller besöksnäring som det numera kallas, har alltid funnits i och kring Skara. Allt sedan pilgrimer och heliga Birgitta besökte Skara domkyrka. Sedan Skara Sommarlands etablering år 1985, ytterligare ett utslag av Bert Karlssons företaganda, har Skara seglat upp som en turistbygd att räkna med. Axevalla travbana får väl sägas ha ett ben i den agrara branschen, där hästuppfödning alltid legat långt framme i Skaraborg, det andra benet får hänföras till besöksnäringen.

Om vi ska våga oss på att knyta ihop säcken år 2011 så är sammanfattningen att Skaras näringsliv utformats av några få dominerande krafter: allt från det strävsamma stretandet i det lilla eller medelstora familjeföretaget till de vågade undantagen i form av friskt satsande entreprenörer. Från och med 1940-talet och framåt kom fokus allt mer att riktas mot moderneringen och dess produkter. Livsmedelsföretagen har gett Skara profilen som Västsveriges livsmedelscentrum. En ställning som rubbades och fick kommunen att rista när storskalighetens principer innebar att Scan flyttade produktion, tidigare hade Kronfågel försvunnit. Men ur denna aska börjar åter de mindre livsmedelsproducenterna att spira.

Skaras företagshistoria är inget avslutat kapitel utan en pågående process som handlar om människors drömmar, besvikelser, nya tag och idoga verksamhet. En ständig rörelse framåt. Ett är säkert – vi lever i en föränderlig värld. Precis som generationerna före oss.

Hushållningssällskapet valde Skara redan år 1807

Skaraborgs läns hushållningssällskap (idag Hushållningssällskapet Skaraborg) bildades i juni år 1807 i Skara. Bland de 40 initiativtagarna fanns landshövdingen, biskopen, domprosten, en hovmarskalk och tre överstar. Syftet var att stärka

Hushållningssällskapet har varit en viktig aktör i Skara samt Skaraborg allt sedan starten 1807. Sällskapets placering mitt i Skara har starkt medverkat till Skaras livsmedelsprofil.

och förbättra förhållandena på landsbygden. Så följde några års ökenvandring – det vill säga hushållningssällskapet vandrade runt mellan olika skaraborgska städer. Bland annat Lidköping som var en blomstrande köp- och hamnstad.

Det stod dock inte länge på förrän den sega kampen mellan olika intressen på respektive sida Billingen började en dragkamp om hushållningssällskapets rätta placering. Stambanans placering var redan säkrad till fördel för "Östbillingarna". Vapenuppehåll innebar att hushållningssällskapets möten skulle alternera mellan Stenstorp och Falköping. Senare blev Skövde centralort för hushållningssällskapets kansli. Årsmötena hölls dock växelvis i Skara och Skövde. Först år 1922 kom Skaraborgs läns hushållningssällskap tillbaka till sin födelseort, Skara. Beslutet till Skaras fördel lär bero på en besvärlig snöstorm som decimerade deltagarantalet "Östbillingar" vid det avgörande mötet. Väl på plats i Skara kom hushållningssällskapet att bli en viktig del av stadens näringsliv. Från början inrymdes verksamheten i fem stora rum på övre våningen i Skaras badhus. Efter förhandlingar med stadens styrande fick hushållningssällskapet tillgång till de attraktiva tomterna nära järnvägsstationen. År 1928 var hushållningssällskapets ursprungsbyggnad klar. Bottenvåningen uppläts åt posten. Tillbyggnader längs Skaraborgsgatan tillkom vid två tillfällen under 30-, och 40- och 50-talen. Detta

Teori omsatt i praktisk verklighet har alltid varit hushållningssällskapets arbetsmetod. Bilden visar fältförsök med potatis.

bland annat för att tillgodose hyresgästernas växande lokalbehov. Här fanns bland andra Trollhätte kraftverks lokalkontor samt Lantbruksnämnden i Skaraborgs län.

Hushållningssällskapet ansvarade för att statliga insatser på jordbrukets område omsattes på lokalt plan ända fram till 1940-talet. Uppgifter som växte och krävde allt mer personal. Senare övertog staten allt mer av dessa sysslor i egna förvaltningsorgan som lantbruksnämnderna.

Hushållningssällskapets grundtankar löper tillbaka till Linné och hans Skaralärjunge Peter Hernqvist. Hushållningssällskapet satsade tidigt genom föregångsmän som Nonnen, Richert och Kylberg på inventering och utveckling av bygdens naturresurser. Ny kunskap skulle förmedlas. På så sätt skulle såväl jordbruk som övrigt näringsliv utvecklas. Idéer och erfarenheter förmedlades bland annat genom lantbruksmöten och senare lantbruksmässor. Det första lantbruksmötet hölls år 1856. Den första riktigt stora utställningen arrangerades år 1905. Den hölls i parken Botan som upplåtits av läroverkets rektor Juhlin. Mötet år 1935, en stekhet sommardag på Axevalla hed, lockade hela 40 000 besökare. Det som idag är ELMIA i Jönköping startade år 1956 som Europeiska Lantbruksmässan i Axvall. Hela Västssverige var involverat och besökssiffran uppgavs till 150 000. Redan 1957 anordnades nästa mässa – nu i form av lantbruksutställning i anslutning till hushållningssällskapets 150-årsjubileum. Kungen själv, Gustav VI Adolf,

Växtodlingskonsulent Karl Delin under en presentation i samband med växtodlingsförsök på hushållningssällskapets försöksgård Logården, Grästorp.

invigde. Under 1980-talet kom mässorna Från jord till bord och år 2010 gjorde Landsbygdsmässan, På Landet, vid Axevalla travbana, stor succé.

Genom hushållningssällskapets försorg har de skaraborgska lantbrukarna snabbt orienterats om de senaste rönen inom näringen. År 1905 anställdes den förste jordbrukskonsulenten. År 2010 hade Hushållningssällskapet Skaraborg cirka 60 anställda, av dem jobbade drygt hälften som rådgivare inom olika områden. Det kan handla om allt från växtodling, byggnader, miljö, ekologisk odling, ekonomi, förnybar energi till EU eller trädgård. Hushållningssällskapet greppar i stort sett alla frågor som rör jordbrukets och landsbygdens utveckling. Idag även verksamheter som bioenergi, småskalig livsmedelsproduktion och turism. Sällskapets rötter och kunskapsbank i det agrara hästlandet Skaraborg märks inte minst genom de årligen återkommande hästpremieringarna.

Hushållningssällskapet är ett medlemsföretag. År 2010 fanns cirka 4 000 medlemmar. En medlemsstyrd organisation som verkar som privat konsultföretag. Många enskilda lantbrukare finns fortfarande bland uppdragsgivarna. Individuell rådgivning introducerades i början av 1980-talet och all rådgivning till lantbrukarna har sin grund i den aktuella gårdens förutsättningar.

Hushållningssällskapet Skaraborg har en självklar plats i Skaras centrum. Såväl mentalt som fysiskt. Hushållningssällskapets pampiga hus ligger strategiskt vid

Skarborgsgatan, nära stationsbyggnaden. Hela kvarteret ägs av Hushållnings-sällskapet som även är hyresvärd åt länsstyrelsen samt jordbruksverket.

Ostmässan i salig åminnelse

Skarborgs läns hushållnings-sällskap har under årens lopp visat sig vara en hejare på att arrangera mässor och utställningar. Ett sätt att höja kompetensen inom näringen samt visa omvärlden vad bygden förmår producera. I mitten av 1800-talet lades grunden till det som under 1900-talets senare hälft utvecklades till hela Sveriges ostmässa. I början handlade det om smör- och ostprovningar. Smörproduktionen stod för lönsam export till England, något som innebar att osthanteringen hamnade i bakvattnet med försämrad kvalitet som följd.

Att Västergötland av hävd producerat ost som imponerat bevisas i Olaus Magnus krönika år 1555: ”Dessa västgötar stå nämligen bland Nordens innebyggare högst i rop för sin ostberedning, vari intet folk kan förliknas vid dem.” Förhållandena i Skarborg var helt enkelt synnerligen passande för mjölkkor. Produktionsciffrorna för Sveriges osttillverkning i början av 1900-talet talar sitt tydliga språk. Då tillverkades 61 procent av all svensk ost i Skarborg.

Precis som så mycket annat vandrade ostprovningarna av rättviseskäl runt mellan olika skarborgska städer men år 1907 beslutades att samtliga provningar och utställningar av smör och ost skulle hållas i Skara. Det blev billigare så. Denna verksamhet fortsatte sedan ända fram till 150-årsjubileet 1995. Vägen fram innebar bildandet av Skarborgs läns mejeriförbund år 1932. En av förbundets viktiga uppgifter var att verka för kvalitetsförbättringar i alla led. Det var därför ett naturligt steg att Skarborgs läns mejeriförbund övertog ansvaret för ost- och smörutställningarna. För att sätta ytterligare fart på produktutvecklingen utarbetade Svenska Mejeriers Riksförening (SMR) gemensamma riktlinjer för alla ost- och smörprovningar i Sverige.

Provningarna och utställningen i Skara kom snart att inta en särställning och blev så småningom riksbekanta. Från att ha börjat som en intern angelägenhet för fackfolk utvecklades de årliga provningarna och utställningarna till att från och med 1963 även innehålla mässa och marknad för allmänheten. Det vill säga det ostälskande svenska folket. Ostmässan tidig höst i Skara var en uppmärksam historia av såväl massmedia som besökare. Besöksiffror på nära 100 000 noterades och begivenheten lockade de yppersta inom matnäring och restaurangvärld plus journalister från riksmidia. Fri entré samt möjligheten att äta sig proppmätt på alla sorters ostar, underhållning av svenska artisteliten, ångtåg i form av Ostpilen bidrog på olika sätt till horder av besökare.

Anna-Stina Mattssons far, Harald Mattsson, var ordförande för Ostmässebestyrelsen, och Anna-Stina tog semester från jobbet på Lantmännen för att ställa

Det som kom att utvecklas till Ostmässan i Skara initierades av hushållnings-sällskapet i mitten av 1800-talet som smör- och ostprovningar. Syftet var under alla år, fram till nedläggningen av mässan 1995, att uppmuntra kvalitetsförbättringar samt sätta fokus på ost som gott och viktigt livsmedel. Mässan hölls under många år i Skaras teaterhus. Bilden visar ostbedömning år 1962. Från och med 1964 hölls Ostmässan i Skara idrottshall.

Ostmässan i Skara var en riktig publikmagnet. Allra mest lockade möjligheten att gratis få prova otaliga sorters svensk ost.

År 1965 fick Ostmässan extra skjuts genom att ångloket Ostpilen började trafikera sträckan Skara järnvägsstation – idrottshallen

Ostmässan satte sin prägel på Skara med kontor på Skolgatan och vandrande reklampelare i centrala staden under själva mässan. Här Klostergatan.

År 1974 gästades Ostmässan av kung Carl XVI Gustaf. Han togs emot av Ostmässebestyrelsens ordförande Harald Mattsson. I samband med kungens besök överlämnades givetvis en äkta västgötaost av direktör Hermansson, representant för ostmässan samt Skarapolitikern Sten Svensson.

upp som hans högra hand under de hektiska ostmässeveckorna. Anna-Stina Mattsson berättar hur evenemanget engagerade människor från både när och fjärran. Här utbyttes kunskap, etablerades kontakter och propagerades för ost. Och det är klart att kungen kom. År 1974 gästades Skaras ostmässa av kung Carl XVI Gustaf. I sitt hälsningsanförande till kungen sa Harald Mattsson bland annat följande: ”Genom Ostmässan i Skara vill vi inom svensk mejerihantering ge en värdig och minnesrik hyllning till de många yrkesskickliga och ambitiösa människor utan vilkas förnämliga insatser svensk ost inte skulle ha den rangplats den har bland världens ostnationer.”

Paul Hermansson var som vd för Skaraborgs läns mejeriförbund en av de ytterst ansvariga för ostmässans snabba utveckling. Från år 1975 övertogs huvudmannskapet för ostmässan av Svenska Mejeriers Riksförening. Paul Hermansson formulerade ostmässans idé på följande sätt i den historik han sammanställde: ”Idén bakom Ostmässan i Skara av idag är att svensk osthantering en gång om året på ett iögonfallande sätt skall fästa den stora allmänhetens – konsumenternas – uppmärksamhet på osten, dess utomordentliga egenskaper och användbarhet i vardag och fest. Då ostarna, som utvalts av tillverkarna själva och sålunda representerar det bästa de kan åstadkomma, blir den utställda osten en elit, som manifesterar vad svensk osthantering kan prestera när den är som bäst.”

Statusen var mycket hög på de utmärkelser som delades ut vid Ostmässan i Skara. Detta var SM i ost. Ett år blev spänningen för mycket för den mejerist

som tilldelades den yppersta utmärkelsen, den två kilo tunga silvermunken. Pristagaren svimmade.

År 1995 satte jubileumsfirandet punkt för Ostmässan i Skara.

Hushållningssällskapet har haft ett finger med i det mesta

Genom hushållningssällskapets försorg har ett antal olika utvecklingsföretag till jordbruksnäringens fromma utvecklats under årens lopp. Sällskapet har fungerat som katalysator för utveckling av den näring som så länge dominerade företagande och sysselsättning i Skaraborg. I början startades olika försäkringsföreningar. Men även en konsumtionsförening som hade till uppgift att förse medlemmarna med konstgödsel till bra pris. Denna lokaliserades till Skara. Föreningen kom efter utvidgning att även omfatta spannmål. I sinom tid ombildades föreningen till Skaraborgs läns lantmäns centralförening. Senare Västsvenska lantmän och med Lidköping som huvudort från och med 1920-talet. Kvar i Skara blev ett avdelningskontor.

Skaras lantbruksprofil är till stor del en följd av hushållningssällskapets olika satsningar. Satsningar som innebar att olika institutioner kom att placeras vägg i vägg i Skara: Kemiska stationen, Sveriges utsädesförenings filial, Frökontrollanstalten, Växtskyddsanstaltens filial, Veterinärlaboratoriet, Veterinärinrättningen och Djursjukhuset. Allt tillsammans skapade ett utvecklings- och servicecentrum i Skara. Ett förhållande som lever kvar år 2010. Även om aktörerna bytts ut så finns forskning och utvecklingsarbete kring landsbygd och de gröna näringarna kvar i Skara. Numera utgår det arbetet från SLU (Sveriges lantbruksuniversitet) samt Green Tech Park. Det senare ett samarbete för organisationer och företag inom de gröna näringarna. Sexton intressenter under samma tak hösten 2010.

Men låt oss med Arne Johanssons hjälp titta närmare på Kemiska stationen, eller som det hette från början: Lantbrukskemiska kontrollstationen. Arne Johansson arbetade som föreståndare under åren 1962 – 1995. De sista åren, efter det att hushållningssällskapet överlätit hela verksamheten till KM-Lab, var Arne Johansson verksam som laboratoriechef. År 2004 avslutades en 127 år lång laboratorieepok i Skara. Då stängdes laboratoriet i Skara och verksamheten flyttades till Lidköping.

Arne Johansson berättar om hushållningssällskapets breda pionjärarbete där Kemiska stationen är ett viktigt exempel. Startat av Skaraborgs läns hushållningssällskap år 1877. Under de första åren analyserades där mejeriprodukter, jord, gödselmedel och foder. Arsenikundersökningar anser kanske 2000-talets människor som udda uppdrag men för den tidens befolkning nog så verkligt problem eftersom arsenik var vanligt ibland annat tapetfärger. Stationen var ett samarbetsprojekt mellan hushållningssällskapen i västra Sverige.

Snart nog, 1887, startades även en Frökontrollanstalt som kom att dela lokaler med Kemiska stationen. Bakgrunden till att hushållningssällskapen på Lantbruksakademins uppmaning inrättade frökontrollanstalter var ett utbrett fusk med utsädet. De båda inrättningarna utvecklades sida vid sida och omfattningen krävde till slut att Frökontrollanstalten byggde eget hus.

Vattenanalyser blev en viktig del av Kemiska stationens arbete från och med 40-talet. Först och främst beroende på föroreningar från avlopp och industrier i sjöar och vattendrag. Verksamheten kom att utvecklas allt mer under Arne Johanssons ledning. Bland annat började stationen att erbjuda provtagning och hämtning av vattenprover. Framgångsrikt samarbete med flera olika vattenvårdsförbund inleddes. Även jordproven ökade i antal. Mer personal och utökad teknisk utrustning krävde större ytor. På 1980-talet arbetade cirka 30 personer på Kemiska stationen. Lantbruksanalyserna stod för den dominerande andelen prover. I början av 1990-talet överfördes lantbruksanalyserna till Lantmännens laboratorium Analycen i Lidköping.

I slutet av 1980-talet beslutade hushållningssällskapet att avveckla sitt engagemang i Kemiska stationen. År 1992 överläts Stationen till KM (Kjessler och Mannerstråle). Arne Johansson hade följt och lett Kemiska Stationens utveckling i trettiofyra år när han gick i pension år 1995. Han beskriver själv hur analysmetoderna förändrades från manuella pipetter till moderna maskiner.

Sparbanken Skaraborg är Skara och bygden trogen sedan 1847

Skaraborgs läns sparbank initierades av länets hushållningssällskap. Själva startdatumet, den 15 maj 1847, hade föregåtts av långa och intensiva debatter gällande nytta och framtidsmöjligheter. Många såg helst en sparbank i var stad. Ursprungstanken var att Mariestad, vars sparbank grundades redan 1821, skulle vara centralort men där tackade man nej och budet gick till Skara.

Syftet följde vad som i dagligt tal klassas som sparbankstanken. Den uttrycktes så här med 1800-talets språkbruk i stadgeförlaget:

”i sin tillämpning åsyftar ett av de verk sammaste medlen till fattigdomens förebyggande, som, grundande sig på väckt omtanke på framtiden, leder ej mindre till sedlig vinning än till ekonomiskt självbestånd.”

Därmed menades att sparbanken främst

skulle rikta sig till samhällets mindre bemedlade grupper och hjälpa människor att spara. I grundkonceptet ingick sockenkommittéer för att nå invånare som hade svårt att ta sig till centralorterna. Ordet tillgänglighet användes inte men var vad som brukades. Som kuriosum kan nämnas att de svenska sparbankerna hade skotska sparbanken i Ruthwell som förebild.

Först och främst gällde det att skaffa medel till länssparbankens grundfond. Minst 3 000 riksdaler var vad som gällde och det skulle ske genom frivilliga gåvor. Varje person som skänkte tio riksdaler blev därmed också principal, motsvarande dagens huvudmän. Anskaffandet av medel gick oväntat fort och störst bidragsgivare av alla var kung Oscar I. Han tecknade sig för 400 riksdaler och var därmed en av de 130 första huvudmännen.

Karl E Westfeldt utsågs till bankens första ordförande men han avgick i stort sett omedelbart på grund av sjukdom. Lektorn Pehr Gustaf Alander utsågs som efterträdare. Och det första kontoret inrymdes i ett rum i lektor Alanders fastighet på Rådhusgatan. Alander var dessutom ordförande för banken. Ett av de första inköpen var en "brandfri Cassa Kista" till ett belopp på 50 riksdaler. Kassakistan förvarades för säkerhets skull i Alanders egna rum. Alander satt som ordförande för banken mellan åren 1847-1863.

Första verksamhetsåret betjänades 642 kunder. Dessa fördelades enligt revisorernas berättelse sålunda: "43 ståndspersoner, 14 hantverkare, 153 allmoge, 239 barn, 189 tjänstehjon och 4 soldater". Dessa första sparbankskunder i Skara hade sammanlagt satt in 6 441 riksdaler och 22 skilling banco på sina konton.

Officiellt öppningsdatum för sparbanken i Skara var den 15 maj 1847. Banken hette från början Skaraborgs Läns allmänna Sparbank. Öppettiden utökades snart från en timma på eftermiddagen den 15:e varje månad till att även omfatta en timma på lördagsförmiddagar. Personalen utgjordes av en sekreterare, en kassör och en vaktmästare. Dessutom fanns en direktion bestående av sju personer vilka alla kallades direktörer men fick arbeta utan ersättning. Det handlade om hedersuppdrag. Först 1893 inrättades tjänsten som verkställande direktör men den tjänsten upprätthölls av styrelsens ordförande ända fram till 1941.

Regler stadgade storlek på såväl insättningar som uttag. Maximalt insättningsbelopp per gång var 50 riksdaler och högst 200 riksdaler per år och kontot begränsades till högst 2 000 riksdaler. Uttagen var också reglerade – för uttag upp till 30 riksdaler krävdes en månads uppsägning. Högre belopp två månaders uppsägning. Bygdens dominerande näring utgjordes länge av jordbruket vilket även märktes på bankens kundstock. 1880-talet innebar dåliga år för bönderna och om det gick så långt som till exekutiv auktion fick banken själv vid ett antal tillfällen ropa in jordbruksfastigheter. Under depressionsåren på 1930-talet var det snudd på att banken blev ägare till järnvägslinjen Lidköping – Skara – Stenstorp.

Järnvägsgatan blev under det tidiga 1900-talet bankgata genom Sparbankens expansion.

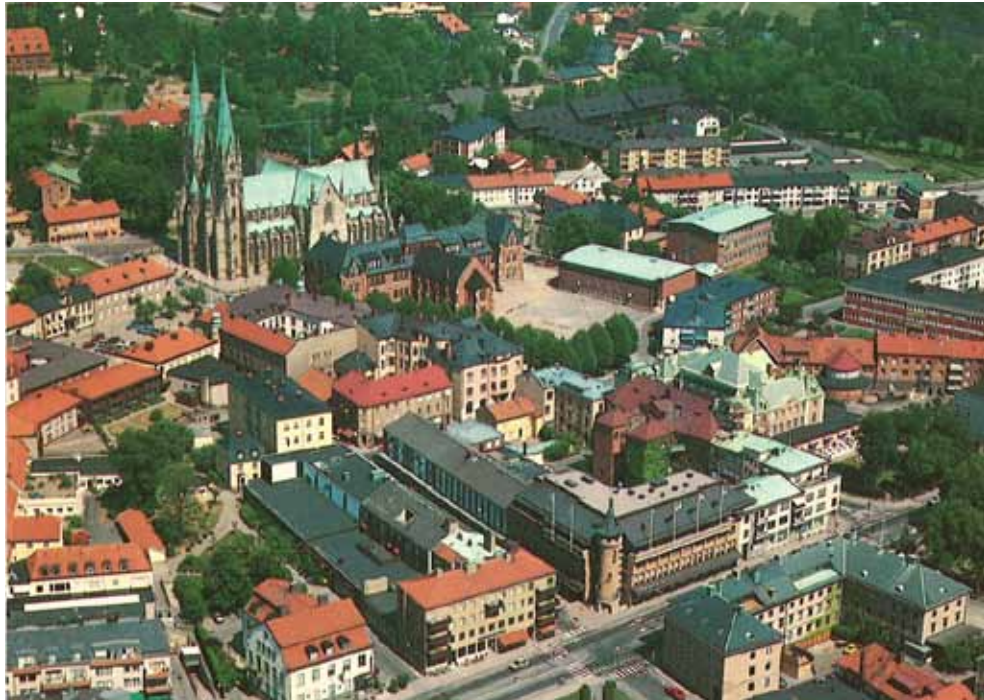
Detta i samband med att detta järnvägsaktiebolag råkat i ekonomiska svårigheter.

Snart blev de hyrda lokalerna för trånga och ett eget sparbankshus i hörnet Järnvägsgatan – Tvärgatan stod klart år 1878. I samma hus verkade också konkurrenten Skaraborgs Enskilda bank. Kollegan är kanske en bättre benämning eftersom de båda bankerna även delade kamrer, vaktmästare, några styrelseledamöter och ordförande. Ordförande för de båda bankerna var borgmästare Trybom.

Sparbanken växte snart ur även dessa lokaler och byggde ett större hus på Järnvägsgatan.

Expansionen fortsatte vad gäller insättarbehållningen från tre miljoner vid sekelskiftet till femton miljoner år 1919. Och så växte banken åter ur lokalerna och i mitten 30-talet tog bankstyrelsen beslut om nybygge och hörnhuset Järnvägsgatan – Skaraborgsgatan uppfördes. År 1939 var detta som i Skara Tidningen klassades som hypermodernt bankpalats färdigt.

Från början av 60-talet har så utvecklingen gått snabbt. Alltifrån datoriseringens inledning år 1963. Likaså innebar införandet av löneutbetalningar via banken en närmare relation med kunderna. För kunderna innebar införandet av minutenautomaterna i slutet av 70-talet en stor förändring. Betalkort istället för check introducerades i början av 80-talet. I Skara stod det nya stora bankkomplexet i korsningen Skaraborgsgatan-Järnvägsgatan klart i januari år 1984. Det stora sparbankshuset sätter sin prägel på kvarteret och inte minst det säregna och överraskande sagotornet fångar förbipasserandes uppmärksamhet.

Det nya tornförsedda sparbankshuset i hörnet Klostergatan-Skaraborgsgatan länkas samman med 30-talets fastighet och Sparbanken Skaraborg har på detta sätt bebyggt ett halvt kvarter i centrala Skara.

Fokus låg länge kvar på småsparare, hushåll och lantbruk. Till viss del beroende på banklagstiftningen som begränsade sparbankernas verksamhet i jämförelse med affärsbankerna. Den nya banklagen år 1969 innebar dock att det var fritt fram för sparbanken att bli en bank även för övriga företag i bygden. Antalet anställda ökade och uppgick till 116 i början av 80-talet. År 2010 hade detta decimerats till 110 personer. Detta till stor del beroende på fortsatt teknisk utveckling, inte minst i form av internetbanken.

En stor och viktig förändring innebar sammanslagningen år 1997 mellan de båda lokala bankerna: Föreningsbanken och Sparbanken. I samma veva introducerades internetbanken. Nästa steg togs år 2000 när Skaraborgs läns sparbank blev Sparbanken Skaraborg och ombildades till aktiebolag. Ägandet ligger fortsatt på lokalt plan och utövas av Sparbanksstiftelsen Skaraborg vilken i sin tur agerar på uppdrag av huvudmännen. Rötterna till starten på 1800-talet löper fortfarande starka. Och engagemanget i bygden bevisas bland annat genom Sparbankstiftelsen Skaraborgs verksamhet där en del av bankens vinst förmedlas till olika ändamål vars syfte är att främja näringsliv, forskning, utbildning, idrott eller kultur i bankens verksamhetsområde. Under de första tio åren har Sparbanksstiftelsen

Tre ledande sparbanksherrar fotograferade utanför det nya bankhuset Sven L Johansson, jurist och senare vd, Curt Enerbäck vd samt Bernt Phersson direktör.

delat ut 94 miljoner kronor.

Sparbanken Skaraborg hör till de äldsta aktörerna i Skaras näringsliv och huvudkontoret har alltid legat i stadens centrum. Från starten med en insättningsbehållning på motsvarande 2 000 kronor år 1850. Till dagens (år 2010) affärsvolym på 21 miljarder kronor. I samband med invigningen av sparbankens nya huvudkontor år 1984 skrev SkLT:s dåvarande chefredaktör Per-Erik Borg följande i en ledare: ”Närvaron av ett huvudkontor i länet, i en kommun, är ofta en garanti för stabilitet, sysselsättning, expansion – och för att beslut fattas av skaraborgare med rötter i sin hembygd.”

Skaras bankväsende har även omfattats av Skaraborgs Enskilda Bank, vilken inledde sin verksamhet år 1865 och bland annat hade kontor vid Stora torget. Senare blev detta Skaraborgsbanken. Efter olika turer uppgick denna bank i Nordea.

Svenska Handelsbanken öppnade avdelningskontor i Skara år 1919. Detta på Järnväggsgatan. Som kuriosum kan nämnas att i dessa lokaler öppnades en friser- och skönhetsalong namnad Banken år 2006.

Jordbrukarbanken öppnade avdelningskontor i Skara år 1923 och övertog i samband med detta Svenska lantmännens bank. Senare blev detta Föreningsbanken och som sådan fusionerad med Sparbanken år 1997.